JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
CHRISTINE STIX-HACKL

26 päivänä syyskuuta 2002 [1]

Sisällys

I Johdanto I-10690

II Vaatimukset ja valitusperusteet I-10690

III Asian tarkastelu I-10693

A Päätöksen muodollista lainmukaisuutta koskevat valitusperusteet I-10693

1. Puolustautumisoikeuksien loukkaaminen komission toiminnassa ja korjaamismahdollisuus (neljäs valitusperuste) I-10693

2. Komission päätöksenteko I-10694

a) Päätösvaltaisuus komission tehdessä päätöstä (toinen valitusperuste) I-10694

b) Komission päätöksen todistusvoimaiseksi saattamisen sääntöjenmukaisuus (kolmas valitusperuste) I-10696

B Valitusperuste, jonka mukaan päätöksen aineellista lainmukaisuutta on arvioitu oikeudellisesti virheellisellä tavalla (viides valitusperuste) I-10697

C Valitusperuste, joka koskee sitä, että päätös on kohdistettu valittajaan (ensimmäinen valitusperuste) I-10699

1. EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu "yrityksen" käsite I-10702

2. Väitetiedoksiannon adressaatti I-10703

3. Muotovirheen mahdollinen korjaantuminen valittajan oman käyttäytymisen johdosta I-10706

IV Oikeudenkäyntikulut I-10708

V Ratkaisuehdotus I-10708

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävänä oleva valitus koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-137/94 11.3.1999 antamaa tuomiota [2] (jäljempänä valituksenalainen tuomio).

2. Sen osalta, miten terästeollisuuden ja komission suhteet kehittyivät 1970-luvulta 1990-luvulle, ja erityisesti siltä osin kuin on kysymys alan ilmeistä kriisitilaa koskevista toimenpiteistä ja terästeollisuusyritysten eräiden tuotteiden valvontajärjestelmän käyttöönotosta 19 päivänä heinäkuuta 1988 tehdystä komission päätöksestä 2448/88/EHTY [3] (jäljempänä päätös N:o 2448/88), viittaan valituksenalaiseen tuomioon. Mainittuun päätökseen perustuvan valvontajärjestelmän soveltaminen päättyi 30.6.1990, ja se korvattiin yrityskohtaisella ja vapaaehtoisella tietojenantojärjestelmällä. [4]

3. Komissio kohdisti eurooppalaisten teräspalkintuottajien välisiä sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja koskevan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16 päivänä helmikuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/215/EHTY [5] (jäljempänä päätös) 17 eurooppalaiseen terästeollisuusyritykseen ja yhteen niiden toimialajärjestöön. Komission mukaan ne, joille päätös oli osoitettu, olivat rikkoneet Euroopan hiili- ja teräsyhteisön kilpailuoikeutta, koska ne olivat kilpailua rajoittavalla tavalla ottaneet käyttöön tietojenvaihtojärjestelmiä, vahvistaneet hinnat ja jakaneet markkinat. Komissio määräsi 14 yritykselle sakkoja. ARBED SA:lle (jäljempänä valittaja) komissio määräsi 11 200 000 ecun suuruisen sakon.

4. Useat asianomaisista yrityksistä, muun muassa valittaja, sekä toimialajärjestö nostivat päätöksestä kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alensi valittajan sakon 10 000 000 euroon ja hylkäsi kanteen muilta osin.

5. Valittaja on yhteisöjen tuomioistuimeen 11.5.1999 toimittamallaan valituskirjelmällä hakenut muutosta tähän tuomioon.

II Vaatimukset ja valitusperusteet

6. Valittaja vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion ja

— siinä tapauksessa, että asia on ratkaisukelpoinen, kumoaa komission pää-

2 — ARBED v. komissio (Kok. 1999, s. II-303).

3 — EYVL L 212, s. 1.

4 — Ks. asia T-141/94, Thyssen v. komissio, tuomio 11.3.1999 (Kok. 1999, s. II-347, 33 kohta).

5 — EYVL L 116, s. 1.

töksen ja velvoittaa komission korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut

tai

— toissijaisesti palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen ja määrää, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

1) hylkää valituksen ja

2) velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

7. Valittaja vetoaa valituksessaan seuraaviin *valitusperusteisiin*:

Ensimmäinen valitusperuste

"Ensimmäisessä valitusperusteessa on monta osaa, ja se perustuu siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kieltäytynyt pitämästä virheellisenä sitä, että päätös on TradeARBEDin sijasta osoitettu ARBEDille ja että sakko on määrätty viimeksi mainitulle."

Toinen valitusperuste

"Toinen valitusperuste koskee perusteluja, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt sen osalta, että komissiossa oli päätöstä tehtäessä päätösvaltaisuuden edellyttämä määrä jäseniä."

Kolmas valitusperuste

"Kolmas valitusperuste perustuu siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsoessaan, että päätös on saatettu todistusvoimaiseksi sääntöjenmukaisesti, loukannut ARBEDin oikeutta siihen, että olennaisia menettelymääräyksiä noudatetaan."

Neljäs valitusperuste

"Neljäs valitusperuste koskee sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt prosessinjohtotoimenpiteillä hankittuja tietoja."

Viides valitusperuste

"Viidennen valitusperusteen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklaa."

Keskeisiin oikeudellisiin seikkoihin perustuva yhteenveto valitusperusteista ja niiden osista

8. Yksittäisiä valitusperusteita ja niiden osia koskevista toteamuksista ilmenee, että valittajan mukaan EHTY:n perustamissopimusta on rikottu usealla tavalla. Kun valitusperusteista esitetään keskeisiin oikeudellisiin seikkoihin perustuva yhteenveto, voidaan todeta, että valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisessa tuomiossa rikkonut yhteisön oikeutta, koska se on

— tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että päätös on *muodollisesti lainmukainen*, vaikka

komissiossa käydyssä menettelyssä on loukattu menettelyllisiä oikeuksia (*neljäs* valitusperuste) ja

päätöstä ei ole tehty sääntöjenmukaisesti (*toinen* ja *kolmas* valitusperuste);

— tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että päätös on *aineellisesti lainmukainen*, vaikka

päätöksessä moitituilla menettelytavoilla ei voinut olla mitään kielteistä vaikutusta EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklassa tarkoitettuun "tavanomaiseen kilpailuun" (*viides* valitusperuste) ja

päätös on lainvastaisesti kohdistettu valittajaan (*ensimmäinen* valitusperuste).

9. Seuraavassa tarkastelussa noudatetaan tämän yhteenvedon järjestystä. Valittajan valitusperusteiden, niiden osien ja niihin sisältyvien väitteiden samoin kuin komission väitteiden osalta noudatetaan näiden yksittäisten kohtien järjestystä.

10. Nyt esillä olevassa asiassa esitetyt valitusperusteet vastaavat sisällöltään osittain asiassa C-194/99 P, Thyssen vastaan komissio [6] esiin tuotuja valitusperusteita tai niiden osia. Esitän tänään ratkaisuehdotuksen myös viimeksi mainitussa asiassa. Siltä osin kuin ratkaisuehdotuksissa esitettävät toteamukset vastaavat toisiaan sisällöltään, tässä ratkaisuehdotuksessa viitataan asian C-194/99 P ratkaisuehdotukseen.

6 — Tuomio 2. lokakuuta 2003, Kok. 2003, s. I-10821, s. I-10826.

III Asian tarkastelu

A *Päätöksen muodollista lainmukaisuutta koskevat valitusperusteet*

1. Puolustautumisoikeuksien loukkaaminen komission toiminnassa ja korjaamismahdollisuus (*neljäs* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

11. *Valittaja* katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti [7] pitänyt kumota päätös puolustautumisoikeuksien loukkaamisen vuoksi, koska valittaja ei ollut hallinnollisen menettelyn aikana saanut tutustua joukkoon asiakirjoja, joilla olisi ollut suuri merkitys pääosasto III:n osuuden arvioinnin osalta.

12. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itse todennut asiassa ICI vastaan komissio [8] 29.6.1995 antamansa tuomion 78 kohdassa, että tietojen antamatta jättämisellä loukataan puolustautumisoikeuksia, jos tiedot ovat "[voineet] vaikuttaa kantajan vahingoksi menettelyn kulkuun ja päätöksen sisältöön". Valittajan mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut implisiittisesti mutta yksiselitteisesti, että tilanne on ollut tällainen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittäin on valituksenalaisen tuomion 629 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa todennut todistaja Kutscherin lausunnon valossa, että se, miten pääosasto III käyttäytyi valvontajärjestelmän yhteydessä vuoden 1988 puolivälin ja vuoden 1990 lopun välisenä aikana, sai aikaan "eräänlaista epätietoisuutta EHTY:n perustamissopimuksessa tarkoitetun 'tavanomaisen kilpailun' käsitteen sisällöstä".

13. Valittaja toteaa päässeensä tutustumaan näihin asiakirjoihin vasta oikeudenkäyntimenettelyn loppuvaiheessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määrättyä asian selvittämistoimista. Edellä mainitun oikeuskäytännön mukaan sitä, että hallinnollisessa menettelyssä on loukattu puolustautumisoikeuksia, ei kuitenkaan voida korjata enää käsiteltäessä asiaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

14. Komission mukaan valittaja ei ota huomioon, että sen mainitsemat asiakirjat ovat komission sisäisiä asiakirjoja, ja komissio viittaa siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön [9] mukaan tällaisia asiakirjoja ei tarvitse esittää hallinnollisessa menettelyssä. Valittajan mainitsema oikeuskäytäntö sitä vastoin koskee toisilta tutkimuksen kohteina olevilta yrityksiltä peräisin olevia asiakirjoja.

7 — Yhdistetyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85—C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1307, Kok. Ep. XIV, s. I-123).

8 — Asia T-36/91 (Kok. 1995, s. II-1847).

9 — Asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991 (Kok. 1991, s. II-1711, Kok. Ep. XI, s. II-79).

15. Komissio viittaa yhteenvetoon, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on yhdistetyissä asioissa NMH Stahlwerke ym. vastaan komissio [10] 19.6.1996 antamassaan määräyksessä esittänyt tuolloisten kantajien väitteistä, ja huomauttaa valittajan itsensä myöntäneen, että komission sisäisten asiakirjojen luottamuksellisuutta koskeva periaate on voimassa hallinnollisen menettelyn aikana.

Asian arviointi

16. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 40 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *neljäs* valitusperuste on hylättävä perusteettomana. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

17. On lisäksi todettava, ettei myöskään viittaus, joka kohdistuu erityisesti valituksenalaisen tuomion 632 kohtaan, muuta tätä arviointia millään tavalla. Edellä mainitussa kohdassa käytetyn ilmaisun "eräänlaista epätietoisuutta" merkityksen osalta viittaan asiassa C-194/99 P esittämäni ratkaisuehdotuksen 173 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin. Niissä esiin tuodut seikat pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

10 — Yhdistetyt asiat T-134/94, T-136/94—T-138/94, T-141/94, T-145/94, T-147/94, T-148/94, T-151/94, T-156/94 ja T-157/94 (Kok. 1996, s. II-537, 53 ja 54 kohta).

18. Valittajan esiin nostamaa kysymystä, onko yhteisön oikeuden mukaan sallittua, että menettelyvirhe, johon komission väitetään syyllistyneen, voidaan korjata käsiteltäessä asiaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ei tarvitse tarkastella perusteellisemmin, [11] koska — kuten edellä on osoitettu — komissio ei ole tehnyt menettelyvirhettä.

19. *Neljäs* valitusperuste, jonka mukaan komissiossa käydyssä menettelyssä on loukattu puolustautumisoikeuksia, on näin ollen hylättävä *perusteettomana*.

2. Komission päätöksenteko

a) Päätösvaltaisuus komission tehdessä päätöstä (*toinen* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

20. *Valittaja* arvostelee valituksenalaisen tuomion 122 kohtaa ja sitä seuraavia koh-

11 — Yhteisöjen tuomioistuin on tällä välin todennut asiakirjoihin tutustumista koskevasta oikeudesta, että "loukkaaminen ei muutu lainmukaiseksi pelkästään sillä perusteella, että tutustumisoikeus on annettu — — oikeudenkäynnin aikana" (asia C-51/92 P, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4235, 78 kohta).

tia. Se väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on selvästi tulkinnut 16.2.1994 pidetyn komission kokouksen, jossa päätös tehtiin, pöytäkirjaa ristiriitaisesti sen osalta, oliko komissiossa päätösvaltaisuuden edellyttämä määrä jäseniä sen tehdessä päätöksen.

21. Valittajan mukaan ei nimittäin ole mitään syytä antaa pöytäkirjan sivulla 2 olevalle luettelolle, jossa mainitaan läsnä olleet komission jäsenet, etusijaa sivulla 40 olevaan osallistujaluetteloon nähden. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itse todennut valituksenalaisen tuomion 125 kohdassa, jälkimmäisessä luettelossa on kuitenkin mainittu "[tiettyjen kabinettien jäsenten] osallistuneen kokoukseen komission jäsenten poissaollessa".

22. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön [12] viitaten valittaja korostaa kollegisen päätöksenteon periaatteen noudattamisen olevan niin tärkeää, että periaatteen noudattaminen on "varmistettava".

23. *Komissio* toteaa aluksi, että valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta arvioida tosiseikkoja ja sitä, mikä arvo sille esitetyille todisteille on annettava.

12 — Asia C-137/92 P, komissio v. BASF ym., tuomio 15.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2555, Kok. Ep. XV, s. I-239).

24. Siltä varalta, että yhteisöjen tuomioistuin ottaa valitusperusteen tutkittavaksi, komissio toteaa, että se on perusteeton. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut oikein, kun se on ottanut huomioon kokouksen pöytäkirjan sivulla 2 olevan luettelon, joka on tarkoitettu tarkaksi selvitykseksi siitä, ketkä komission jäsenet olivat läsnä kyseisessä kokouksessa ja ketkä olivat poissa. Se, että tämän luettelon paikkansapitävyys kyseenalaistetaan vetoamalla pöytäkirjan johonkin muuhun osaan, jolla ei ole tätä tarkoitusta, merkitsee, että asiakirjasta, jonka sisältö ei millään tavalla liity tarkasteltavaan kysymykseen, johdetuille epäsuorille päätelmille annetaan etusija sellaiseen todisteeseen nähden, joka koskee tätä kysymystä suoraan. Komission mielestä tämä on ristiriidassa yhteisön tointen pätevyysolettaman kanssa.

25. Komissio katsoo lopuksi, että valittaja tulkitsee pöytäkirjan sivua 40 väärin. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, se, että komission jäsenten kabinettien päälliköt ovat olleet läsnä komission kokouksessa, ei väistämättä merkitse, että komission jäsenet olisivat olleet poissa kokouksen koko kestoajan.

Asian arviointi

26. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 52 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden

syiden osalta, joiden perusteella *toinen* valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

27. *Toinen* valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt huomiotta, ettei komissio ollut päätöstä tehdessään päätösvaltainen, on näin ollen *jätettävä tutkimatta.*

b) Komission päätöksen todistusvoimaiseksi saattamisen sääntöjenmukaisuus (*kolmas* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

28. *Valittaja* riitauttaa valituksenalaisen tuomion 143 kohdan ja sitä seuraavat kohdat, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sen mielestä katsonut virheellisesti, että komission päätös oli saatettu todistusvoimaiseksi sääntöjenmukaisesti eli 17 päivänä helmikuuta 1993 tehdyn komission työjärjestyksen (EYVL L 230, s. 15) 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

29. Valittajan mukaan näin olisi kuitenkin ollut vain siinä tapauksessa, että päätöksen teksti olisi liitetty pöytäkirjaan kiinteästi ja pöytäkirjassa olisi komission puheenjohtajan ja pääsihteerin allekirjoitukset; nämä edellytykset eivät kuitenkaan ole täyttyneet.

30. Valittajan mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 144 kohdassa tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että voitiin olettaa, että tätä olennaista menettelymääräystä oli noudatettu.

31. Valittaja katsoo, että valituksenalainen tuomio on tämän vuoksi kumottava. Koska asia on valittajan mukaan ratkaisukelpoinen, komissio on määrättävä esittämään tällä kertaa lopullinen näyttö siitä, että 16.2.1994 pidetyssä komission kokouksessa tehty päätös on "liitetty" fyysisesti tämän kokouksen alkuperäiseen pöytäkirjaan.

32. *Komissio* viittaa siihen, mitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 141 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission mielestä ollut oikeassa viitatessaan yhteisön tointen pätevyysolettamaan ja siihen tosiseikkaan, ettei komission työjärjestyksessä ollut määrätty, millä tavalla asiakirjat olisi pitänyt liittää toisiinsa, sekä todetessaan, ettei valittaja ollut näyttänyt toteen sitä, ettei asiakirjoja ollut liitetty toisiinsa.

33. Lopuksi komissio huomauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todenneen, ettei valittaja ollut näyttänyt

toteen mitään aineellista eroa päätöksen tiedoksi annetun version ja pöytäkirjaan liitetyn version välillä.

Asian arviointi

34. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 68 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *kolmas* valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

35. *Kolmas* valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt huomiotta, ettei komission päätöstä ollut saatettu todistusvoimaiseksi sääntöjenmukaisesti, on näin ollen *jätettävä tutkimatta.*

B *Valitusperuste, jonka mukaan päätöksen aineellista lainmukaisuutta on arvioitu oikeudellisesti virheellisellä tavalla* (*viides* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

36. *Valittaja* riitauttaa valituksenalaisen tuomion 295 kohdan ja sitä seuraavat kohdat. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 297 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa tulkinnut EHTY:n perustamissopimuksen *65* artiklaa ja erityisesti "tavanomaisen kilpailun" käsitettä yhteisöjen tuomioistuinten oikeuskäytännön [13] vastaisesti, koska se ei ole ottanut huomioon tämän määräyksen asemaa EHTY:n perustamissopimuksessa ja muita EHTY:n perustamissopimuksella tavoiteltuja päämääriä. Valittaja toteaa, että EHTY:n perustamissopimuksen *65* artiklan ulottuvuutta tulkittaessa on kuitenkin otettava huomioon taloudellinen kokonaistilanne ja komission noudattama politiikka.

37. Valittaja katsoo, että komission menettelytapaa voidaan selittää ainoastaan tulkitsemalla EHTY:n perustamissopimuksen *65* artiklaa tällä tavoin eli ottamalla huomioon koko EHTY:n perustamissopimus. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion *551* ja 631 kohdassa nimittäin todennut komission virkamiehen Kutscherin todistajanlausunnon perusteella komission käyttäytymisen merkityksestä, että komissio oli itse pitänyt niitä yritysten välisiä tapaamisia, joissa vaihdettiin hintatietoja ja tietoja yrityskohtaisista suunnitelmista, menettelytapoina, joilla ei rikottu EHTY:n perustamissopimuksen *65* artiklaa, ja että se oli ainakin hiljaisesti sietänyt niitä.

38. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi todennut valituksenalaisen tuomion

13 — Asia 13/60, Geitling ym. v. korkea viranomainen, tuomio 18.5.1962 (Kok. 1962, s. 165) ja asia T-239/94, EISA v. komissio, tuomio 24.10.1997 (Kok. 1997, s. II-1839).

632 kohdassa, ettei "ole tarpeen lausua kysymyksestä, missä määrin yritykset saattoivat komission kanssa pidettävien konsultaatiotapaamisten valmistelemiseksi vaihtaa yksilöityjä tietoja rikkomatta siten perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa". Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siis kieltäytynyt tulkitsemasta EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklaa EHTY:n perustamissopimuksen kokonaistarkastelun valossa, vaikka valittaja oli esittänyt nämä väitteet ja perustelut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä, kuten valituksenalaisen tuomion 272 kohta ja sitä seuraavat kohdat osoittavat.

39. *Komissio* viittaa valituksenalaisen tuomion 293 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin ja erityisesti 297 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin ja katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut oikeassa todetessaan, ettei EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklaa voida edes asiayhteydessään tulkita niin, että menettelytavat, jotka ovat yhteensoveltumattomia tämän määräyksen tavoitteen ja sanamuodon kanssa, olisivat sallittuja.

40. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tarkastellut tyhjentävästi, miten komissio käyttäytyi tutkimuksen kohteena olleiden toimenpiteiden aikana, ja katsonut, ettei komissio ollut missään vaiheessa kannustanut eri yritysten noudattamia kilpailua rajoittavia menettelyjä ja että vaikka näytettäisiin toteen, että komissio oli sietänyt niitä, valittaja ei vapautuisi vastuustaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin ottanut komission käyttäytymisen huomioon siten, että se on alentanut sakkoa sillä perusteella, että tämä käyttäytyminen oli saanut aikaan eräänlaista epätietoisuutta "tavanomaisen kilpailun" käsitteen osalta.

41. Komissio huomauttaa, että valituksenalaisen tuomion 632 kohtaa on valittajan esittämässä lainauksessa lyhennetty ja se on irrotettu asiayhteydestään. Kun 632 kohdan sanamuotoa tarkastellaan kokonaisuutena, siitä ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt valittajan esittämän kysymyksen merkityksettömänä, sillä se koski toimenpiteitä, jotka eivät olleet ensimmäisen oikeusasteen tutkittavina ("teräspalkkikomitean kokousten tarkoitus ei ollut tällainen").

Asian arviointi

42. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 135 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *viides* valitusperuste on hylättävä *perusteettomana*. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

43. Valituksenalaisen tuomion 632 kohdasta on todettava lisäksi, ettei väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole käsitellyt tuolloin kantajana esiintyneen asianosaisen väitteitä, pidä paikkaansa. Väitteitä on käsitelty valituk-

senalaisen tuomion 293 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa. Valittajan riitauttama katkelma liittyy sisällöllisesti täysin eri asiayhteyteen, nimittäin sakon määrän tutkimiseen, jossa kilpailusääntöjen rikkomisten taloudellisia vaikutuksia verrataan taloudelliseen tilanteeseen, joka olisi mahdollisesti vallinnut ilman moitittuja menettelytapoja. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vain valituksenalaisen tuomion 632 kohdassa tarkastellussa yhteydessä — eikä suinkaan yleisesti — pitänyt tarpeettomana tutkia, mitä menettelytapoja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohta vielä kattaa.

44. *Viides* valitusperuste on näin ollen hylättävä *perusteettomana* myös tältä osin.

45. *Viides* valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen arvioidessaan päätöksen aineellista lainmukaisuutta, on näin ollen kokonaisuudessaan hylättävä *perusteettomana*.

C *Valitusperuste, joka koskee sitä, että päätös on kohdistettu valittajaan* (*ensimmäinen* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

46. *Valittajan* mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, koska se ei ole katsonut, että päätös on pätemätön. Valittajan mielestä päätös olisi kuitenkin pitänyt todeta pätemättömäksi. Komissio on nimittäin osoittanut väitetiedoksiannon TradeARBEDille eikä valittajalle. Valittaja ei itse ole osallistunut menettelyyn jatkossakaan, vaikka päätös on kohdistettu yksinomaan siihen. Valittaja toteaa yksityiskohtaisesti seuraavaa.

47. Valittaja riitauttaa *ensinnäkin* valituksenalaisen tuomion 92 kohdan ja sitä seuraavat kohdat. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut sen puolustautumisoikeuksia, kun se on riitautetuissa tuomion kohdissa pitänyt päätöksen kohdistamista valittajaan perusteltuna tukeutuen perusteluihin, joita komissio ei ollut esittänyt TradeARBEDille osoittamassaan väitetiedoksiannossa. Tämän vuoksi sen enempää TradeARBED kuin valittaja itsekään eivät ole pystyneet käyttämään puolustautumisoikeuksiaan, sillä TradeARBED ei ole hallinnollisessa menettelyssä voinut esittää huomautuksiaan perusteluista, jotka eivät tässä muodossa sisältyneet väitetiedoksiantoon, eikä valittaja itse ole voinut esittää huomautuksiaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perusteluista, koska ne eivät sisältyneet päätökseen tällaisina.

48. *Komission* mukaan sitä ongelmaa, ettei valittajalle ilmoitettu muodollisesti ja nimenomaisesti, että komissio aikoi katsoa valittajan olevan vastuussa TradeARBEDin käyttäytymisestä, on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä tarkasteltu laajasti, ja valit-

tajalla on näin ollen ollut mahdollisuus käyttää puolustautumisoikeuksiaan tässä yhteydessä. Komissio toteaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön [14] viitaten, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi voinut ottaa tämän kysymyksen arvioinnin huomioon myös omasta aloitteestaan.

49. *Valittaja* arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta *toiseksi* siitä, että tämä on sen kysymyksen osalta, muodostivatko nämä kaksi yritystä oikeudellisesti tarkasteltuna EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun "yrityksen", todennut valituksenalaisen tuomion 92 kohdassa, että "on osoitettu, ettei TradeARBED määrää itsenäisesti käyttäytymisestään yhteisön teräspalkkimarkkinoilla vaan noudattaa lähinnä kantajan [ARBEDin] sille antamia ohjeita". Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän arvioinnin osalta tukeutunut väittämään, jota se ei ole millään tavalla perustellut, joten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on laiminlyönyt perusteluvelvollisuutensa.

50. *Komissio* toteaa, että valituksenalaisen tuomion 92 kohtaa on perusteltu riittävästi ja että se oikeuttaa katsomaan, että valituksenalaisen tuomion 90 ja 91 kohdassa mainittua yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa ARBEDiin.

14 — Asia C-252/96 P, parlamentti v. Gutiérrez de Quijano y Lloréns, tuomio 19.11.1998 (Kok. 1998, s. I-7421) ja asia C-320/92 P, Finsider v. komissio, tuomio 15.12.1994 (Kok. 1994, s. I-5697).

51. *Kolmanneksi valittaja* riitauttaa valituksenalaisen tuomion 98 kohdan ja sitä seuraavat kohdat ja arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on perustanut valituksenalaisen tuomion ristiriitaisiin perusteluihin, mikä voidaan rinnastaa perustelujen puuttumiseen. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittäin on yhdestä ja samasta tosiseikastosta päätellyt samanaikaisesti yhtäältä, että valittajan ja sen tytäryhtiön TradeARBEDin roolista ja vastuusta on ollut epäselvyyttä, ja toisaalta, että valittaja on alusta lähtien pitänyt selvänä, että komissio katsoo sen olevan vastuussa tytäryhtiönsä TradeARBEDin käyttäytymisestä.

52. *Komission* mielestä valittaja on ymmärtänyt valituksenalaisen tuomion väärin. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 98 kohdassa päätellyt 97 kohdassa esitettyjen toteamusten perusteella, että molempien yhtiöiden roolista ja vastuusta on ollut epäselvyyttä, se ei ole katsonut, että tämä epäselvyys olisi vaikuttanut valittajaan. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset ovat osoittaneet, että valittajalla ei ollut epäselvyyttä näiden kahden yrityksen roolista ja vastuusta, sillä se ei ole missään vaiheessa näyttänyt epäilleen sitä, etteikö hallinnollinen menettely kohdistuisi siihen. Valituksenalaisen tuomion 99 kohdassa oleva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan valittaja on alusta lähtien pitänyt selvänä, että komissio katsoo sen olevan vastuussa tytäryhtiönsä TradeARBEDin käyttäytymisestä, on looginen seuraus siitä tosiseikasta, että valittaja on hallinnollisessa menettelyssä koko ajan toiminut ikään kuin komission tutkimus kohdistuisi samanaikaisesti siihen ja sen tytäryhtiöön. Komission mukaan tämä ilmenee valituksenalaisen tuomion 96 kohdassa mainituista seikoista.

53. *Valittaja* väittää *neljänneksi*, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut väitetiedoksiannon ulottuvuutta oikeudellisesti väärin, koska se on tukeutunut väitetiedoksiannon ulkopuolisiin seikkoihin. Valittaja viittaa erityisesti valituksenalaisen tuomion *96* kohdassa mainittuihin seikkoihin, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut huomioon määrittäessään väitetiedoksiannon ulottuvuutta.

54. *Komission* mukaan valittaja vääristelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointia, sillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole missään vaiheessa kyseenalaistanut sitä, että väitetiedoksianto oli osoitettu TradeARBEDille. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pelkästään tarkastellut eri tosiseikkoja pystyäkseen toteamaan, oliko valittaja tiennyt väitteistä, joita komissio oli väitetiedoksiannossa esittänyt valittajan tytäryhtiötä kohtaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi tutkinut, oliko valittaja pystynyt esittämään huomautuksensa väitteistä ja oliko valittajan puolustautumisoikeuksia tämän vuoksi loukattu sillä, että päätös oli valittajan tytäryhtiön käyttäytymisen osalta kohdistettu valittajaan.

55. *Valittaja* väittää *viidenneksi*, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt tosiseikkoja koskevan selvän virheen, joka voidaan rinnastaa perustelujen puutteellisuuteen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin pitänyt sitä tosiseikkaa, että valittajan lakiasiainyksikkö oli vastannut useisiin komission TradeARBEDille osoittamiin tietopyyntöihin ja että valittajan asianajaja oli vastannut samaten TradeARBEDille osoitettuun väitetiedoksiantoon, todisteena siitä, että valittaja tiesi, että sen katsotaan alusta lähtien olevan vastuussa tapahtuneiksi väitetyistä rikkomisista.

56. *Komission* mukaan "tosiseikkoihin liittyvät" virheet, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt, eivät kuulu yhteisöjen tuomioistuimen valvontatoimivaltaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään ole katsonut näiden todisteiden perusteella, että valittaja olisi ollut väitetiedoksiannon adressaatti. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt todisteita vain tukemaan päätelmäänsä, jonka mukaan väitetiedoksianto oli tullut ARBEDin tietoon.

57. *Valittaja* väittää lopulta *kuudenneksi*, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt selvän oikeudellisen virheen estäessään valittajaa käyttämästä perusoikeuksien tasoisesti suojattuja puolustautumisoikeuksiaan, koska se on rinnastanut komission pelkät tietopyynnöt väitetiedoksiantoon. Valittaja viittaa valituksenalaisen tuomion 100 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että valittajalla oli sen omaa liikevaihtoa koskevan tietopyynnön yhteydessä ollut tilaisuus esittää huomautuksensa siitä, miten komissio aikoi kohdentaa vastuun.

58. Valittajan mukaan tällainen pelkkä tietopyyntö ei vastaa mitään niistä luonteenomaisista tunnusmerkeistä, joita väite-

tiedoksiannolla on. Siinäkään tapauksessa, että sitä olisi pidettävä väitetiedoksiantona, se ei sisällä sitä komission päättelyä, jonka perusteella tämä on halunnut katsoa valittajan olevan vastuussa TradeARBEDin käyttäytymisestä, joten valittaja ei ole pystynyt puolustautumaan.

59. *Komissio* kiistää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi rinnastanut tämän tietopyynnön väitetiedoksiantoon. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pelkästään todennut, että valittaja oli pystynyt esittämään käsityksensä TradeARBEDin käyttäytymiseen perustuvan vastuun kohdentamisesta. Komission mukaan siitä, mikä tarkoitus kilpailuasian tutkimusmenettelyssä esitetyllä liikevaihtoa koskevalla tietopyynnöllä on, ei voi olla mitään epäselvyyttä.

Asian arviointi

1. EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu "yrityksen" käsite

60. *Ensimmäiseen* valitusperusteeseensa liittyvässä toisessa väitteessä valittaja riitauttaa oikeudellisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsityksen, jonka mukaan komissio oli ollut oikeassa katsoessaan, että TradeARBED ja valittaja muodostivat yhdessä EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun "yrityksen".

61. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 92 kohdassa esittänyt tämän käsityksen tueksi useita eri tosiseikkoja (TradeARBED on valittajan kokonaan omistama tytäryhtiö ja pelkkä myyntiyhtiö, joka myy kyseessä olevia tuotteita vain valittajan lukuun ja saa vain provisiotuloja).

62. Kysymys on tosiseikkojen arvioinnista, jolla pyritään osoittamaan, että valittajan ohjeet sitoivat TradeARBEDia, mikä on yksi keskeisistä edellytyksistä sille, että olemassa on yhteisöjen kilpailuoikeudessa [15] tarkoitettu yksi ainoa "yritys". Tosiseikaston arviointi ei sellaisenaan kuitenkaan kuulu yhteisöjen tuomioistuimen muutoksenhakuasteena harjoittaman valvonnan piiriin, jollei kysymys ole sen valvomisesta, ettei tosiseikkoja ole otettu huomioon vääristyneellä tavalla. [16]

63. *Ensimmäinen* valitusperuste on näin ollen *jätettävä tutkimatta* siltä osin kuin siinä väitetään, että EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua "yrityksen" käsitettä on tulkittu väärin.

15 — Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa relevanttiin oikeuskäytäntöön valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa.

16 — Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ks. esim. asia C-479/00 P(R), komissio v. Gerot Pharmazeutika, määräys 11.4.2001 (Kok. 2001, s. I-3121).

2. Väitetiedoksiannon adressaatti

64. Muilla *ensimmäiseen* valitusperusteeseen liittyvillä väitteillään valittaja arvostelee kokonaisuutena sitä, ettei valittajaa — sen omasta mielestä — ollut otettu mukaan päätöksen tekemistä edeltäneeseen menettelyyn sääntöjenmukaisesti. Tämä ilmenee seuraavista seikoista.

65. *Ensimmäiseen* valitusperusteeseen liittyvissä ensimmäisessä, neljännessä ja kuudennessa väitteessään valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen jättäessään huomiotta, että valittajan puolustautumisoikeuksia oli loukattu, koska valittaja ei muodollisesti ollut väitetiedoksiannon adressaatti eikä siten myöskään muodollisesti osallinen komissiossa käydyssä menettelyssä.

66. *Ensimmäiseen* valitusperusteeseen liittyvissä kolmannessa ja viidennessä väitteessään valittaja riitauttaa sen, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut sitä, missä määrin valittaja on tästä huolimatta tiennyt tai missä määrin sen olisi pitänyt tietää, että päätös koskee tätä suhdetta ja että tämä oli lopulta myös oikeuttamisperuste sille, että päätös kohdistetaan valittajaan.

67. Viimeksi mainittuja väitteitä tarvitsee arvioida oikeudellisesti vain, jos todetaan, että *ensimmäinen* valitusperuste on ensin mainittujen väitteiden osalta perusteltu.

Siihen, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tehnyt oikeudellisen virheen arvioidessaan kysymystä, tiesikö valittaja tai olisiko sen pitänyt tietää siitä vaarasta, että sen voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, on nimittäin lähtökohtaisesti tarpeetonta vastata, jos päätös on lainvastainen jo sen vuoksi, että se on osoitettu adressaatille, joka ei muodollisesti ollut väitetiedoksiannon adressaatti.

68. Tämän vuoksi on aluksi tarkasteltava sitä perustavanlaatuista kysymystä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin valituksenalaisen tuomion riitautetuissa kohdissa arvioinut valittajan osallistumista komissiossa käytyyn menettelyyn oikeudellisesti virheettömällä tavalla.

69. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiseikkoja koskevista toteamuksista [17] ilmenee, ettei väitetiedoksiantoa ollut muodollisesti osoitettu valittajalle. Komissio ei myöskään ollut "hallinnollisen menettelyn aikana missään vaiheessa nimenomaisesti ilmoittanut kantajalle aikovansa katsoa sen olevan vastuussa väitetiedoksiannon kohteena olevan TradeARBEDin käyttäytymisestä ja aikovansa siksi määrätä sille sen oman liikevaihdon perusteella lasketun sakon". [18]

70. Yhteisöjen tuomioistuin on jo useaan kertaan korostanut väitetiedoksiannon

17 — Valituksenalaisen tuomion 96 kohta.
18 — Valituksenalaisen tuomion 95 kohta.

merkitystä puolustautumisoikeuksien turvaamisen kannalta. Yhteisöjen tuomioistuin on yhdistetyissä asioissa Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio [19] 16.3.2000 antamassaan tuomiossa todennut seuraavaa:

"Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan väitetiedoksiannossa on selkeästi mainittava kaikki ne oleelliset seikat, joihin komissio tässä menettelyvaiheessa nojautuu. Väitetiedoksianto, joka on menettelymääräysten noudattamisen olennainen tae, on sen yhteisön oikeuden perustavanlaatuisen periaatteen ilmaus, joka edellyttää, että puolustautumisoikeuksia kunnioitetaan kaikissa menettelyissä (yhdistetyt asiat 100/80—103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825, 10 ja 14 kohta).

Tästä seuraa, että komissiolla on väitetiedoksiannossa velvollisuus selkeästi täsmentää ne henkilöt, joille sakot mahdollisesti määrätään.

On pakko todeta, että väitetiedoksiannolla, jossa rikkojaksi määritellään [jokin] yksikkö, ei riittävän selvästi ilmoiteta tämän yksikön muodostaville yhtiöille, että kullekin niistä tullaan määräämään sakkoja, jos rikkomisen todetaan tapahtuneen. — —

19 — Yhdistetyt asiat C-395/96 P ja C-396/96 P (Kok. 2000, s. I-1365).

Näin laaditulla väitetiedoksiannolla ei varoiteta riittävällä tavalla kyseisiä yhtiöitä siitä, että sakkojen määrän vahvistaminen perustuu arvioon siitä, missä määrin kunkin yhtiön menettely on vaikuttanut väitetyn rikkomisen syntymiseen."

71. On kysyttävä, mikä on tämän oikeuskäytännön merkitys siltä osin kuin on kysymys puolustautumisoikeuksien turvaamisesta nyt esillä olevan kaltaisessa tapauksessa, jossa — toisin kuin yhdistetyissä asioissa Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio — ei ole kysymys niinkään väitetiedoksiannon sisällöstä kuin siitä, ettei väitetiedoksiantoa ollut osoitettu sille, jolle päätös myöhemmin osoitettiin. Asiaa pohdittaessa on pidettävä lähtökohtana puolustautumisoikeuksien turvaamista, jota on myös yhdistetyissä asioissa Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio annetussa tuomiossa pidetty ensiarvoisen tärkeänä.

72. Väitetiedoksiannossa ei kuulu ilmoittaa sen adressaatille pelkästään siitä, minkä kilpailuoikeudellisesti relevanttien tunnusmerkistöjen komissio katsoo täyttyneen ja millä ja kenen toiminnalla tunnusmerkistöt ovat täyttyneet. Kuten yhdistetyissä asioissa Compagnie maritime belge transports ym. vastaan komissio annetussa tuomiossa on todettu, väitetiedoksiannossa on lisäksi ilmoitettava sen adressaatille selvästi, kenelle sakko voidaan määrätä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamusten mukaan on kylläkin aihetta katsoa, että valittajan on ainakin yleisellä tasolla täytynyt olla selvillä siitä, että se

voidaan konsernin emoyhtiönä asettaa kilpailuoikeudellisesti vastuuseen tytäryhtiönsä käyttäytymisestä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että valittajan on täytynyt olla selvillä myös siitä, että komissio aikoo tässä nimenomaisessa tapauksessa käyttää tätä oikeudellista mahdollisuutta.

73. Tämä ero on tärkeä sen vuoksi, että vasta varma tieto siitä, että komissio aikoi konkreettisesti asettaa valittajan vastuuseen TradeARBEDin käyttäytymisestä, olisi saanut aikaan erityisen puolustautumistarpeen.

74. Silloin, kun on kysymys konsernista, kuten nyt esillä olevassa asiassa, on nimittäin täysin mahdollista, että päätöksen mahdollisten adressaattien puolustukselliset intressit poikkeavat toisistaan. Sen osalta, "millä toiminnalla kilpailusääntöjä on rikottu", tytäryhtiön ja emoyhtiön puolustuslinjat voivat kylläkin olla suurelta osin yhteneviä (koska molemmilla on sama tavoite eli tytäryhtiön käyttäytymisen lainvastaisuuden kyseenalaistaminen). Näin ei kuitenkaan väistämättä ole aina silloin, kun on kysymys siitä, "kenen toiminnalla kilpailusääntöjä on rikottu", ja ennen kaikkea toisen käyttäytymisestä aiheutuvasta vastuusta. Mahdollisesti vastuuseen joutuvan emoyhtiön kannalta katsottuna voi esimerkiksi olla täysin perusteltua pyrkiä välttämään vastuu korostamalla tytäryhtiön itsenäisyyttä emoyhtiöstä tai kiistämällä, että emoyhtiö olisi saanut etua tytäryhtiön rikkomisista.

75. Koska silloin, kun on kysymys konsernista, on mahdollista, että konserniyhtiöiden puolustukselliset intressit poikkeavat toisistaan, väitetiedoksiannon osoittaminen mahdollisesti vastuussa olevalle yhtiölle on selvä *osoitus* siitä, että komissio on konkreettisesti ajatellut asettaa yhtiön vastuuseen, jolloin yhtiölle voi syntyä *akuutti tarve esittää omia puolustautumisperusteita*. Väitetiedoksianto ei kuitenkaan täytä tätä erityistä osoitustehtäväänsä pelkästään sillä, että mahdollisesti vastuuseen joutuva saa tietoonsa sen sisällön, vaan ainoastaan siten, että väitetiedoksianto osoitetaan tälle myös muodollisesti.

76. Nyt esillä olevassa asiassa on kiistatonta, ettei väitetiedoksiantoa osoitettu valittajalle. Tämä on vaikuttanut valittajan puolustautumisoikeuksiin, koska on mahdollista, ettei valittajalle ole ilmoitettu riittävän selvästi sitä, että sen saattaa olla tarpeen esittää omia puolustautumisperusteita siltä osin kuin kysymys on sen vaikutuksesta TradeARBEDin käyttäytymiseen. Päätöstä on näin ollen lähtökohtaisesti pidettävä tältä osin lainvastaisena jo sen vuoksi, että se on osoitettu valittajalle. Sillä, tiesikö valittaja tosiasiallisesti väitetiedoksiannon sisällöstä, ei edellä esiin tuotujen syiden vuoksi (väitetiedoksiannon erityinen "varoitustehtävä") ole merkitystä.

77. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen saattanut tehdä oikeudellisen virheen todetessaan, että komissio

oli ollut oikeassa kohdistaessaan päätöksen valittajaan, vaikka väitetiedoksianto oli osoitettu vain TradeARBEDille.

3. Muotovirheen mahdollinen korjaantuminen valittajan oman käyttäytymisen johdosta

78. Sen mukaan, mitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 99 kohdassa, väitetiedoksianto oli kuitenkin saapunut myöhemmän adressaatin "sisäpiiriin", ja sen sisältö oli täysin valittajan tiedossa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomion 96 kohdassa todennut, että valittaja oli ennen päätöstä käynyt komission kanssa kirjeenvaihtoa suunniteltuun päätökseen liittyvistä tärkeistä seikoista (esimerkiksi osallistumisesta teräspalkkien tuottajien eri kokouksiin, oikeudesta tutustua komission asiakirjoihin ja liikevaihtoa koskevien tietojen toimittamisesta) ja että se oli lisäksi lähettänyt oman lakiasiainyksikkönsä työntekijöitä edustamaan TradeARBEDia komission järjestämissä kuulemistilaisuuksissa.

79. On pohdittava, voidaanko tämän vuoksi ehkä katsoa poikkeuksellisesti, ettei sillä, ettei väitetiedoksiantoa osoitettu muodollisesti valittajalle, loukattu puolustautumisoikeuksia.

80. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 101 kohdassa todennut tältä osin seuraavaa:

"Ottaen lisäksi huomioon kaikki asiassa ilmenneet seikat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että Temple Langin 30.6.1992 päivätty kirje, jossa korostetaan, ettei ARBED ollut väitetiedoksiannon adressaatti, ja jossa tällä perusteella nähtävästi evätään ARBEDilta oikeus tutustua asiakirja-aineistoon, niin valitettavaa kuin se onkin, ei kuitenkaan ole tosiasiallisesti loukannut kantajan puolustautumisoikeuksia — — ."

81. Vaikkei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sitä nimenomaisesti toteakaan, se ilmeisesti katsoo tässä, ettei komission menettelyvirhe tee päätöstä pätemättömäksi, jos asianomaisen yrityksen puolustukselliset intressit turvataan muuta kautta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ilmeisesti haluaa tällä hyväksyä menettelyvirheiden tietyntyyppisen "korjaantumisen".

82. On kysyttävä, voiko tämäntyyppinen komission menettelyvirheiden korjaantuminen olla mahdollista yhteisön kilpailuoikeudessa. Mielestäni tämä mahdollisuus ei ensi arviolta ole lähtökohtaisesti poissuljettu. Tällaisen korjaantumisen edellytykset on kylläkin tehtävä äärimmäisen tiukoiksi, ja kyseessä olevien puolustautumisoikeuksien erityisen suojaamistarkoituksen on joka tapauksessa katettava ne.

83. Sen virheen, ettei väitetiedoksiantoa osoitettu valittajalle, korjaantumista voitaisiin nyt esillä olevassa asiassa siis pitää ylipäänsä mahdollisena vain siinä tapauksessa, että olisi riidattomien tosiseikkojen perusteella täysin selvää, että väitetiedoksiannon ei valittajan tapauksessa (enää) tarvitse täyttää erityistä osoitustehtäväänsä (omien puolustautumisperusteiden tarpeellisuus). Näin olisi vain siinä tapauksessa, että valittaja olisi todistetusti ollut täysin selvillä omasta puolustautumistarpeestaan ja että se, ettei se ole puolustautunut, olisi johtunut pelkästään syistä, jotka kuuluvat sen yksinomaiseen määräämisvaltaan.

84. Toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 101 kohdassa, näin ei kuitenkaan voida katsoa, sillä komissio on tässä kohdassa mainitussa, 30.6.1992 päivätyssä kirjeessä todennut nimenomaisesti, että valittaja *ei* ole väitetiedoksiannon adressaatti,[20] mikä on joka tapauksessa voinut estää valittajaa varmistamasta omien, TradeARBEDin intresseistä poikkeavien puolustuksellisten intressiensä toteutumista.

85. Nyt esillä olevassa asiassa ei siis voida katsoa, ettei se muotovirhe, ettei väitetiedoksiantoa ollut osoitettu valittajalle, voinut millään tavalla loukata puolustautumisoikeuksia. Muotovirheen korjaantumistakaan ei tämän vuoksi voida pitää mahdollisena.

20 — Valituksenalaisen tuomion 96 ja 101 kohta.

86. *Ensimmäisen* valitusperusteen osalta on näin ollen kaiken kaikkiaan todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 92 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa ainoastaan arvioinut näyttöä sen osalta, tiesikö valittaja väitetiedoksiannon sisällöstä ja olivatko tällaisen (yhden ainoan "yrityksen") vastuun edellytykset täyttyneet.

87. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin jättänyt huomiotta, että valittajalta on sen johdosta, ettei väitetiedoksiantoa osoitettu sille itselleen, saatettu viedä mahdollisuus saada riittävän selvästi tietoonsa, tarvitseeko sen huolehtia omien puolustuksellisten intressiensä toteutumisesta.

88. *Ensimmäinen* valitusperuste on näin ollen *perusteltu* siltä osin kuin se koskee sen huomiotta jättämistä, mikä merkitys oli sillä, ettei väitetiedoksiantoa osoitettu valittajalle.

89. *Ensimmäinen* valitusperuste, joka koskee päätöksen kohdistamista valittajaan, on näin ollen *jätettävä* osittain *tutkimatta* mutta muilta osin otettava tutkittavaksi ja hyväksyttävä *perusteltuna*.

90. Jos valitusperuste on perusteltu, yhteisöjen tuomioistuin kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 54 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla. Yhteisöjen tuomioistuin voi tällöin itse

ratkaista asian lopullisesti, jos se on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

91. Nyt esillä olevan asian asiakirja-aineisto on niin täydellinen, että yhteisöjen tuomioistuin voi itse ratkaista asian lopullisesti, eikä sitä näin ollen tarvitse palauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.

92. Koska valitus on perusteltu vain yhden valitusperusteen osalta, tuomio on kumottava vain siltä osin ja päätöstä on muutettava vastaavasti. Tuomio on näin ollen kumottava vain siltä osin kuin siinä on katsottu olleen lainmukaista, että päätös kohdistettiin valittajaan. Päätöksen 4 ja 6 artikla on kumottava valittajan osalta.

IV Oikeudenkäyntikulut

93. EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 32 artiklan ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista, jos valitus on perusteltu ja yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan mukaan, jota sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn työjärjestyksen 118 artiklan nojalla, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi tai jos siihen on muutoin erityisiä syitä. Koska vain sakkoa koskeva valitusperuste on perusteltu ja sekin vain osittain, on asianmukaista, että valittaja velvoitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kolme neljäsosaa komission oikeudenkäyntikuluista.

V Ratkaisuehdotus

94. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-137/94, ARBED vastaan komissio, 11.3.1999 antama tuomio kumotaan siltä osin kuin siinä on todettu, että on lainmukaista, että päätös on kohdistettu ARBED SA:han

— eurooppalaisten teräspalkintuottajien välisiä sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja koskevan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16 päivänä helmikuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/215/EHTY 4 ja 6 artikla kumotaan ARBED SA:n osalta

— valitus hylätään muilta osin

— ARBED SA velvoitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kolme neljäsosaa komission oikeudenkäyntikuluista.